

ИЗЕТ САРАЈЛИЋ, САРАЈЕВО

„КОГА ЋЕ СУТРА ВОЗИТИ ТАКСИСТИ“

Драги друже Миловићу, драги Бабовићу, вишегодишње пријатељство које ме је везивало с Радованом Зоговићем много више се хранило писмима него сусретима. Недавно Вера Зоговић ми је написала да је Радован често знао да каже „да нико тако лако и лијепо не пише писма као Изет“. Ако је то тако, онда нека ово писмо буде уједно и одговор на ваш позив и мој прилог вашем зборнику. Посљедњи пут Радована сам посјетио неколико мјесеци уочи његове смрти. У једном тренутку набацио сам му да и он и његови критичари могу мислити шта хоће, али да се мени лично чини да је он, уза све разлике, много ближи Пастернаку него Мајаковском. Није ми ништа одговорио, а можда и зато што се у том часу на вратима појавила Вера. Једном, буде ли за то згоде, можда ћу о овоме нешто и написати, али ви знате колико је аутор „Артикулисане ријечи“ био осјетљив на сваку ријеч, своју и туђу, и зато, за ову прилику, дозволите ми да вам умјесто било чега новог, што би он, и мртав, могао да попраи својим неслагањем, пошаљем један стари текст за који поуздано знам не само да га је прочитао већ и да му је, и поред неких нетачности, био необично драг. Ради се о тексту објављеном у мојој књизи мемоарске прозе „Кога ће сутра возити таксисти“, с којом сам и пожурио управо зато да бих у њој говорио о својим живим а не о мртвим пријатељима. Моје није да судим о томе, али испало је некако тако да је много већа храброст у социјализму била потребна да би се писало о Радовану Зоговићу него о Ерики Јонг или Чарлсу Буковском. Мени је пред Радованом лакше утолико што сам био један од првих, ако не и први, који је с одушевљењем поздравио његово *друго рођење пјесника*. Једно је живом Мајаковском казати хвала, а друго то исто хвала казати послије оног револверског хица од 14. априла 1930. Сви иначе знамо да је Радован Зоговић са своје стране урадио све што је, као пјесник и као човјек, могао да уради. Све, па и оно далеко нај-

важније: да *није умро прије него што је умро*. За разлику од Мајаковског, он је чак могао да каже и то да никад није стао на грло сопственој пјесми. Његову посљедњу књигу „Супрет за сјутра“, коју ми је упутио на самом крају старе, 1985. године, због новогодишњих празника, добио сам на сам дан његове смрти. Ријечи исписане у посвети можда су и посљедње ријечи исписане његовом руком. Због тога их и наводим: „Драги Изете, нека би теби, Иди и Тамари наступајућа година донијела барем сносило добрих изненађења колико у овој књизи има штампарских погрешака. Твој, слова заборављајући, Р. Зоговић“. Данас су ми драге и те штампарске грешке у Радовановој књизи. Имао је, дакле, и пред саму смрт довољно разлога за негодовање!

А сада ево и тог старог текста, сада већ дупло дражег, јер га је и он сам читао са задовољством:

Кад је чуо да сам био код Радована Зоговића, један млади „симболиста“ ме је упитао: „А је ли истина да он на свом столу држи револвер?“

Глупости.

Код Радована сам био пет-шест пута и једино што бих увијек затекао на његовом огромном писаћем столу биле су, осим књига и мале бисте Максима Горког, разне бочице с лијековима.

А и наши разговори најчешће су се кретали или око здравља или око наших жена и ћерки које се иначе знају само преко наших писама.

Једном, Радован је био и код мене, али пошто је дошао с братом, пензионисаним официром дугих усуканих бркова и стројних црних очију, Ида се и обратила овоме: „Изет ми често чита ваше стихове“

Да је Радован онај крчки високи човјек благих плавих очију, то јој напросто није ишло у главу.

Иначе, баш зато што је у животу увијек било пречих ствари, Радован је о љубави писао много мање него што је то и сам хтио.

И Назим Хикмет, који се толико одушевио Радованом, мада се никад нису срели, у предговору руском избору из његове поезије написао је да „човјек може само да пожали што он у својим пјесмама није давао више маха својим осјећањима према жени“.

Радован је Назима послушао утолико што је својој књизи лирике објављеној 1971. године дао наслов „Лично, сасвим лично“. Ту, у тој књизи, стоје већ равноправно једна поред друге све три Радованове љубави: Комунизам, жена Вера и ћерка Мирка. Али, ако је Назим *заслужан* за овај Радованов повратак лирици, ја се могу похвалити нечим другим: да сам га натјерао да се, послије дужег времена, које је прошло од дана кад се, међу првим југословенским пјесницима, одушевљавао његовом књигом „*Сестра моя жизнь*“, поново позабави Пастернаком. Учинио сам то тако што сам му послао том његових пјесама објављен у чувеној „Библиотеци пјесника“. Радован је у наредном писму гунђао, то-

боже Пастернак је пјесник који га уопште не занима, али књигу до дана данашњег ипак није вратио.

Вјерујем да она и сада стоји на његовом столу заједно с лијековима.

Прво издање књиге „Кога ће сутра возити таксисти“ објављено је 1975. године кад су још нешта вриједиле бочице с лијековима. А ово писмо, сасвим случајно, исписујем на педесет шесту годишњицу смрти Владимира Владимировича.

Сарајево, 14. априла 1986.

Изет САРАЈЛИЋ.

Изет САРАЈЛИЧ:

„КОГО ЗАВТРА ТАКСИСТЫ ПОВЕЗУТ“

(р е з ю м е)

Поет Изет Сарайлич в данном отзыве говорит о своих отношениях к поэту Радовану Зоговичу и к его поэзии.

Драматизм судьбы поэта автор, выражаясь метафорично, определил метким сопоставлением: „... Получилось так, что при социализме надо было иметь больше храбрости писать о Зоговиче чем о Эрике Монг, или о Чарлсе Буковском“.

В оценке поэзии Зоговича Сарайlichem интересно положение в котором он ставит ее ближе к Пастернаку чем к Маяковскому.

